

'De Boom en de wereld'

Hoe biodivers is jouw boom? - Kerndoel 40

Leerdoel:	- De leerlingen weten wat biodiversiteit is - De leerlingen weten dat bomen zorgen voor een hogere biodiversiteit - De leerlingen weten dat veel soorten dieren en planten afhankelijk zijn van 1 boom
Tijd van het jaar:	Lente, zomer, herfst
Locatie:	Onderzoek: buiten bij een boom Uitwerking: in de klas
Tijdsduur:	45-60 minuten

Materialen per groep:

- Vellen wit A3-papier
- Papier, pen en klembord
- Zoekkaarten A tot en met G
- Potje en/of loeppotje
- Internet en/of boeken over dieren

Vorbereiding:

- Zoek een boom bij of in de buurt van de school waar de leerlingen goed bij de stam en takken kunnen. Als er geen grote boom met hangende takken te vinden is, dan kan de opdracht ook met meerdere kleine bomen worden uitgevoerd. Deze kunnen van dezelfde soort zijn of juist van verschillende soorten.
- Verdeel de klas in groepjes van 3 leerlingen.

Inleiding:

Het woord bio-diversiteit hoor je tegenwoordig steeds vaker. 'Bio' gaat over levende dingen. 'Diversiteit' betekent dat er heel veel verschillende van iets zijn. Als er een grote biodiversiteit is, zijn er dus heel veel verschillende dieren en planten.

Omdat er overal op aarde verschillende bomen en bossen zijn, is de totale biodiversiteit van de bossen in de wereld ook heel groot.

Helaas neemt de biodiversiteit de laatste jaren af door bijvoorbeeld het kappen van tropische bossen en doordat bossen doodgaan omdat het te droog is.

Zonder die biodiversiteit kunnen niet alleen planten en dieren maar ook mensen moeilijker leven. We hebben de natuur nodig voor onze zuurstof en voor ons eten en we maken huizen en meubels van het hout. Ook veel medicijnen komen uit planten die in het tropisch regenwoud groeien.

Uitvoering:

- De leerlingen gaan onderzoeken hoe groot de biodiversiteit van een boom is. Ze proberen zo veel mogelijk dieren en planten te vinden die met de boom te maken hebben. Ze maken een tekening van hun boom met daar in alle namen van de door hen gevonden dieren.
- Vertel de informatie over biodiversiteit aan de leerlingen.
- Leg uit wat de opdracht inhoudt.
- Verdeel de klas in kleine groepjes van 3 leerlingen. Ieder groepje krijgt onderzoeksmaterialen, papier, schrijfgerei en een klembordje mee.
- De leerlingen gaan naar de te onderzoeken boom/bomen. Met de zoekkaarten A t/m E proberen ze de naam van de boom te vinden. Mocht de boom niet op de zoekkaart staan, dan kunnen de leerlingen een blad natekenen en in de klas op internet of in boeken opzoeken welke boom het is.

- De leerlingen speuren op de stam, de bladeren en de takken en proberen zoveel mogelijk dieren te vinden. Kleine dieren, zoals insecten, spinnen en slakken, kunnen ze vangen en bekijken. Ze zoeken er de namen van op.
- Na het bekijken en het opzoeken worden de dieren weer op hun plekje in de boom losgelaten. Mocht het dier niet op de zoekkaart/in de boeken staan, dan kunnen de leerlingen het beestje ook natekenen en in de klas op internet opzoeken welk beestje het is. De leerlingen kunnen een dier ook in een potje meenemen naar de klas. Ze zetten het dier na het onderzoek weer op dezelfde plek buiten terug.
- De leerlingen noteren ook de grotere dieren, zoals vogels en eekhoorntjes, die ze gezien hebben. Soms zie je ook sporen van dieren, waardoor je wel weet dat die dieren hier zijn geweest. Denk aan hapjes die uit een blad zijn gegeten, poep of pootafdrukken van een dier, een web van een spin of een veertje of eitjes van een vogel.
- Mossen en varens die op de boom groeien, worden ook genoteerd.
- De leerlingen gaan terug naar het lokaal en pakken per groep een vel A3-papier. Ze tekenen daarop de stam en de hoofdtakken van de boom. De leerlingen schrijven de naam van hun onderzochte boom in de stam.

- Voor ieder dier dat de leerlingen hebben gevonden, tekenen ze een apart blad aan de boom. In dat blad zetten ze de naam van het dier. Als het dier op de stam of de wortel werd gevonden, dan wordt daar de naam opgeplakt.
- Als alle dieren een plekje hebben gekregen, gaan de leerlingen verder zoeken naar andere planten en dieren die op of bij hun boom leven. Ze zoeken op internet of in natuurboeken naar deze dieren en planten.
- Hebben ze bijvoorbeeld een berk onderzocht, dan kunnen ze in andere bronnen vinden dat daar onder andere een houtmier en een berkenzwam op leven. Voor die nieuwe namen maken de leerlingen weer extra blaadjes.
- Kunnen zij geen nieuwe soorten meer vinden, dan mogen ze ook door zoeken bij de al ingevulde soorten. Iedere soort zorgt er vaak voor dat er ook weer andere soorten kunnen leven. Zo zorgt een houtmier weer voor bladluizen en de bladluizen worden weer gegeten door lieveheersbeestjes. Daarvoor tekenen ze dan weer 2 nieuwe blaadjes.
- Zijn de leerlingen klaar, laat ze dan een uitspraak doen over de biodiversiteit van hun onderzochte boom. Het is moeilijk om hier absolute cijfers te geven. Onder andere de boomsoort, het seizoen en het weer op de onderzoeksdag bepalen hoeveel soorten er waar te nemen zijn. Het is belangrijk dat de leerlingen zelf nadenken over wat biodiversiteit op hun boom inhoudt en of hun boomonderzoek daar wat over vertelt.
- Hang de tekeningen op. Zo kan iedereen zien dat een boom voor allerlei planten en dieren belangrijk is.

♀ = vrouwelijk ♂ = mannelijk

Appel

- bloeit in april/mei
- roze of witte bloemblaadjes
- bestuiving door insecten

Berk

- bloeit in april/mei
- vrouwelijke katjes staan recht omhoog boven op de takken
- mannelijke bloemen in hangende gele katjes
- windbestuiving

Beuk

- bloeit in april/mei
- mannelijke katjes hangend in ronde trosjes aan een steeltje
- vrouwelijke katjes onopvallend
- windbestuiving

Den (grove den)

- bloeit in mei/juni
- grote mannelijke bloemen, oranje met geel stuifmeel
- kleine vrouwelijke bloemen
- bestuiving door wind en insecten

Douglas

- maart/ april
- mannelijk gele bloemen hangend aan de onderkant van een takje
- vrouwelijke rode bloemen zitten aan het uiteinde van een takje
- windbestuiving

Eik (zomereik)

- bloeit in april/mei
- mannelijke bloemen in hangende lichtgele sliertjes
- vrouwelijke bloemetjes onopvallend
- windbestuiving

Els

- bloeit in februari/maart
- mannelijke katjes hangend
- piepkleine vrouwelijk katjes
- windbestuiving

Es

- bloeit in april/mei
- kleine bloemetjes in paarse bosjes, nog voor het blad uit de knop komt
- windbestuiving

Esdoorn (gewone esdoorn)

- bloeit in mei
- bloemen in hangende trossen
- de bloemetjes hebben een gele kleur
- bestuiving door insecten

Iep

- bloeit in maart/april
- onopvallende kleine rode bloemetjes als kleine boeketjes
- windbestuiving

Kastanje (paardenkastanje)

- bloeit in mei
- grote witte bloemen, rechtopstaand als kaarsen
- bloemtrossen zijn ongeveer 30 cm lang
- bestuiving door insecten

Lariks/lork

- bloeit in april
- vrouwelijke bloemen rechtop op de tak in schubbe bolletjes
- kleine mannelijke bloemen met bundeltjes gele meeldraden
- windbestuiving

Zoekkaart A: Bomen & Bloeiwijzen

♀ = vrouwelijk ♂ = mannelijk

Lijsterbes

- bloeit in mei
- roomwitte bloemtrossen
- bloemen geuren sterk
- bestuiving door insecten

Linde

- bloeit in juni
- gele bloemen
- bestuiving door bijen en nachtvinders

Plataan

- bloeit in mei
- bloemen in hangende bolletjes aan een steel
- aparte kleine mannelijke en grotere vrouwelijke bolletjes aan 1 boom
- windbestuiving

Populier

- bloeit in april/mei
- tweehuizig: mannelijke (rood) en vrouwelijke katjes aan verschillende bomen
- windbestuiving

Robinia

- bloeit in mei/juni
- trossen met witte bloemen zijn 10-20 cm lang
- bestuiving door bijen en hommels

Spar

- bloeit in april/mei
- vrouwelijke bloemen in top van de boom
- mannelijke gele bloemen aan het eind van hangende twijgen, verspreid door de boom
- windbestuiving

Tamme kastanje

- bloeit in juni/juli
- lange, dunne en lichtgele mannelijke katjes
- vrouwelijke katjes onopvallend
- bestuiving door insecten

Walnoot

- bloeit in april
- mannelijke katjes hangend
- vrouwelijke bloemen staand met 2 grote gekromde stempels aan de top
- windbestuiving

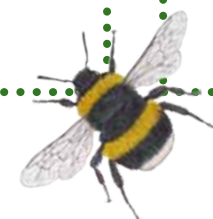
Wilg

- bloeit in maart/april
- tweehuizig: mannelijke (geel) en vrouwelijke (groen) katjes in verschillende bomen
- bestuiving door insecten

Vul de lege vakjes met andere bomen in de omgeving van de school

Zoekkaart A: Bomen & Bloeiwijzen

bladranden: gaaf

gezaagd

getand

gekarteld

gegolfd

Appel

- bladeren zijn eivormig en aan de top spits
- veernervig
- de rand is gezaagd of gekarteld
- de onderkant van het blad is dichtbehaard

Berk

- hartvormige bladeren
- veernervig
- gezaagde (hakkelige) rand
- de bladeren worden vroeg in de herfst gelig en vallen half oktober al af

Beuk

- ovale bladeren
- veernervig
- de rand is licht gegolfd en gaaf
- de jonge bladeren zijn zacht behaard

Den (grove den)

- ongeveer 6 centimeter lange dunne naalden
- de nerven zijn bijna niet te zien
- de bladrand is gaaf
- de naalden staan met z'n tweeën bij elkaar in een bundeltje

Douglas

- dunne, buigzame donkergroene naalden van 2-3 centimeter
- de naalden hebben twee witte strepen aan de onderkant
- de naalden hebben een sinaasappelgeur

Eik (zomereik)

- ovale bladeren
- veernervig
- gegolfde bladrand
- de bladeren hebben maar een heel kort steeltje

Els

- ronde of hartvormige bladeren
- veernervig
- gezaagde bladrand
- in de herfst verkleuren de groene bladeren bijna niet; die vallen er groen van af

Es

- een samengesteld blad: blad met allemaal kleine, puntige blaadjes aan de middennerf
- veernervig
- gezaagde bladrand
- bladeren staan tegenover elkaar aan de tak

Esdoorn (gewone esdoorn)

- handvormig blad
- handnervig
- bladrand grof gezaagd
- de bladeren staan tegenover elkaar aan de tak

lep

- ovale toegespitste bladeren
- veernervig
- bladrand dubbel gezaagd
- linkerrand en rechterrand van het blad komen niet samen bij de bladsteel. De ene kant loopt verder door dan de andere kant.

Kastanje (paardenkastanje)

- een samengesteld blad met 5 tot 7 losse blaadjes
- handnervig
- dubbel gezaagde bladrand
- de afzonderlijke blaadjes zijn niet even groot, van 10 tot 20 cm lang

Lariks/lork

- dunne naalden in bundeltjes van circa 20 naalden bij elkaar
- gave bladrand
- de nerven lopen naast elkaar in het blad
- verliest zijn naalden in de winter

Zoekkaart B: Bomen & Bladeren

bladvormen: smal lang blad

ovaal blad

hartvormig blad

rond blad

handvormig blad

samengesteld blad:

Lijsterbes

- samengesteld blad
- veernervig
- bladrand gezaagd
- één blad heeft meestal 11 tot 19 kleine blaadjes, die zelf geen steeltjes hebben

Linde

- hartvormige bladeren
- veernervig
- bladrand gezaagd
- de bovenkant van de bladeren is donkergroen, de onderkant is lichter van kleur

Plataan

- handvormig blad
- handnervig
- bladrand getand
- groot en stevig blad

Populier

- vaak hartvormige bladeren
- een beetje handnervig
- bladrand gegolfd of gekarteld
- soms met een doorschijnende bladrand en een platte steel

Robinia

- samengesteld blad
- veernervig
- bladrand bijna gaaf
- kleine ovale deelblaadjes in paren met 1 eindblaadje

Spar

- afzonderlijke naalden (niet in bosjes bij elkaar)
- nerven in lengte door de naald
- bladrand gaaf
- de onderkant van de naalden is vaak wat lichter van kleur

Tamme kastanje

- langwerpig blad
- veernervig
- bladrand getand
- het blad wordt langzaam breder en naar de top toe weer smaller

Walnoot

- samengestelde bladeren
- veernervig
- bladrand bijna gaaf
- deelblaadjes in paren met 1 eindblad

Wilg

- smal langwerpig blad
- veernervig
- bladrand gezaagd
- onderzijde blad is vaak wat grijs van kleur

Vul de lege vakjes met andere bomen in de omgeving van de school

Zoekkaart B: Bomen & Bladeren

Appel

- september
- groene, rode of gele appels
- zaden: pitjes in klokhuis
- verspreiding door dieren

Berk

- juli/augustus
- trosjes met zaadjes (lampionnetjes)
- zaadjes lijken op vlinders
- windverspreiding

Beuk

- september/oktober
- beukenootjes in stekelige napjes (hoedjes)
- driehoekig beukenootje is het zaadje
- verspreiding door dieren

Den (grove den)

- zomer (zaden rijp), vruchten heel het jaar te zien
- zaden met vleugels
- verspreiding door wind en dieren

Douglas

- zomer (zaden rijp), vruchten heel het jaar te zien
- hangende kegels met drietandige dekschubben die lijken op slangentongen
- vlezige zaden tussen de dekschubben
- verspreiding door wind en dieren

Eik (zomereik)

- september/oktober
- eikels aan een napje (hoedje)
- bolvormige zaden: de eikeltjes zelf zijn langwerpige
- verspreiding door dieren

Els

- winter
- houtige elzenpropjes blijven ook in de winter aan de boom
- zaadje kan blijven drijven op water
- windverspreiding

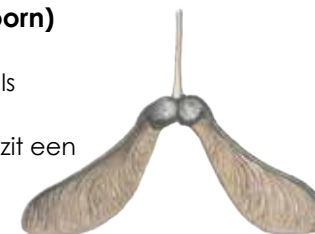
Es

- oktober/november
- vruchten in grote hangende bossen
- zaad is een vleugelnootje
- windverspreiding

Esdoorn (gewone esdoorn)

- september/oktober
- vruchten met vleugels als helikopters
- bij iedere vruchtvleugel zit een bolvormig zaadje
- windverspreiding

Iep

- mei
- rondachtige vruchtjes met dun vliesje
- zaadje zit midden in het vliesje
- windverspreiding

Kastanje (paardenkastanje)

- oktober
- vrucht is een bolster met enkele stevige stekels
- het bruine glimmende zaad zit in de bolster
- verspreiding door dieren

Lariks/lork

- vanaf september
- kleine ronde kegels met schubben
- zaadjes met een vleugeltje zitten tussen de schubben
- verspreiding door wind en dieren

Zoekkaart C: Bomen & Vruchten en zaden

Lijsterbes

- augustus-oktober
- oranje bessen in trosjes
- de pitjes (zaden) zitten in het besje
- verspreiding door vogels en andere dieren

Linde

- september
- kleine nootjes in een trosje aan een speciaal blaadje
- de bolvormige nootjes zijn de zaden
- verspreiding door de wind

Plataan

- augustus
- bolvormige vruchten met stekeltjes hangen aan lange stelen in de boom
- pluizige zaadjes zitten in zo'n bolletje
- windverspreiding

Populier

- mei - juli
- de vrouwelijke katjes zitten vol wollig vruchtpluis
- de zaadjes met pluis komen los uit het katje
- windverspreiding

Robinia

- september
- lange peulen (5-15 cm)
- in de peul zitten meerdere zwarte zaadjes
- verspreiding door de wind

Spar

- november/december
- langwerpige kegel tot 15 cm
- zaadjes met vleugeltje zitten tussen de schubben van de kegel
- verspreiding door wind en dieren

Tamme kastanje

- oktober
- kastanjes in een prikkende bolster met fijne stekels
- afgeplatte bruine kastanje heeft een pluimpje aan het puntje
- verspreiding door dieren

Walnoot

- oktober
- groene bolster
- zaden zijn een houtige noot (het binnenste is eetbaar)
- verspreiding door dieren

Wilg

- mei/juni
- de uitgebloeide vrouwelijke katjes zitten vol pluis
- pluizige zaadjes
- windverspreiding

Vul de lege vakjes met andere bomen in de omgeving van de school

Zoekkaart C: Bomen & Vruchten en zaden

Appel

- knoppen verspreid
- donkere knoppen
- met hier en daar witte beharing

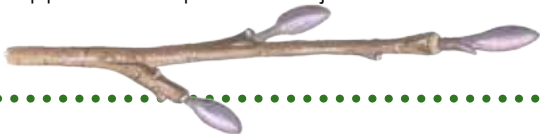
Den (grove den)

- knoppen verspreid of kransgewijs
- bruine knopschubben
- de schubben blijven vrij lang aan de tak zitten

Els

- knoppen verspreid
- de eironde gladde knoppen zijn eerst groen en later vaak paars
- de knoppen zitten op een steeltje aan de tak

Iep

- knoppen verspreid
- groene, bruine of roodachtige knoppen
- aparte bladknoppen (puntig) en bloemknoppen (rond)

Berk

- knoppen verspreid
- knopschubben groen en bruin
- 1 eindknop, vaak eirond

Douglas

- knoppen aan het einde van een takje
- bruinrode, eivormige, spitse knoppen

Es

- knoppen 2 aan 2 tegenover elkaar
- knopschubben zijn donkergrijs of zwart
- meestal een grote eindknop

Kastanje (paardenkastanje)

- knoppen 2 aan 2 tegenover elkaar
- de knopschubben zijn bruin en glimmend
- de knoppen zijn kleverig

Beuk

- knoppen verspreid
- knopschubben zijn roodbruin en glad
- smalle spitse knoppen staan ongeveer in 1 vlak

Eik (zomereik)

- knoppen verspreid
- de vele knopschubben zijn bruin
- de knoppen zitten in groepjes aan het einde van de twijg

Esdoorn (gewone esdoorn)

- knoppen 2 aan 2 tegenover elkaar
- knopschubben zijn heldergroen met een bruine of roodbruine rand
- de knoppen zijn eirond

Lariks/lork

- knoppen verspreid
- piepkleine bolletjes aan de takken waaruit de naalden komen

Zoekkaart D: Bomen & Knoppen

Lijsterbes

- knoppen verspreid
- de knopschubben zijn paarsachtig
- de knoppen zijn bedekt met dichte grijze haren

Linde

- knoppen verspreid
- de knoppen zijn groen of rood
- de knoppen zitten in 2 rijen

Plataan

- knoppen verspreid
- knop is meestal roodachtig
- de knop heeft maar 1 knopschub

Populier

- knoppen verspreid
- de knopschubben zijn groen en bruin
- 1 eindknop
- de knoppen zijn kaal en vaak een beetje kleverig

Robinia

- knoppen verspreid
- heel kleine knoppen die bijna niet te zien zijn
- aan beide kanten van de knop zitten vaak stekels

Spar

- knoppen verspreid
- bruine knoppen
- de knoppen zijn eivormig en spits

Tamme kastanje

- knoppen verspreid
- knop is roodbruin
- over de twijgen (dunne takjes) lopen lange dunne streepjes, in de lengterichting

Walnoot

- knoppen verspreid
- donkere knopschubben
- een grotere eindknop aan de tak

Wilg

- knoppen verspreid
- de knoppen hebben maar 1 knopschub, die lichtgroen met roodbruin is
- er zijn aparte bloemknoppen en bladknoppen

Vul de lege vakjes met andere bomen in de omgeving van de school

Zoekkaart D: Bomen & Knoppen

Appel

- schors meestal donkerbruin
- oude schors schilfert af in kleine rechthoekige plaatjes

Berk

- opvallend witte schors met donker gekleurde banden
- de papierberk vervelt; je kunt er repen van de bast aftrekken

Beuk

- schors grijsachtig
- dunne gladde schors

Den (grove den)

- grijsbruine tot roodachtige schors
- oude stammen met meer vlakke plaatjes met diepe groeven daartussen

Douglas

- schors van jonge boom (links): grijs met veel bobbelde de hars bevatten (harsblaren)
- schors van oudere boom (rechts): bruin, kurkachtig met niet al te diepe groeven

Eik (zomereik)

- stam donkergrijs
- ruwe geribbelde schors

Els

- oudere schors is grijsbruin
- oude schors barst en krijgt groeven

Es

- grijsbruine schors
- de schors van oude essen heeft diepe groeven

Esdoorn (gewone esdoorn)

- grijsbruine schors
- ondiepe kronkelige barsten

Iep

- grijsbruine schors
- oude schors heeft lange doorlopende groeven van beneden naar boven

Kastanje (paardenkastanje)

- grijsbruine of roodachtig-bruine schors
- wat gegroefde schors

Lariks/lork

- rood- of grijsbruine schors
- gegroefde en gedraaide schors

Zoekkaart E: Bomen & Schors

Lijsterbes

- meestal een gladde zilvergrijze schors
- schors met horizontale strepen of ringen

Linde

- bruinachtige schors
- schors met veel ondiepe groeven

Plataan

- buitenkant bast grijsbruin
- omdat schors met laagjes afschilfert, krijgt de stam grote geelachtig-groene en bruine vlekken

Populier

- jonge schors meestal glad en grijs
- oude schors grijsbruin met zeer diepe onregelmatige groeven

Robinia

- lichtbruine schors
- heel diepe groeven in de stam

Spar

- grijsbruin tot roodachtig-bruine schors
- diepe groeven

Tamme kastanje

- bruine schors
- diepe groeven in de lengte van de stam

Walnoot

- grijze ruwe stam
- groeven in lengterichting

Wilg

- lichtbruine buitenkant met donkere groeven
- zeer ruwe schors met dikke schorsranden

Vul de lege vakjes met andere bomen in de omgeving van de school

Zoekkaart E: Bomen & Schors

Hoe biodivers is jouw boom?

Lente, zomer, herfst

bovenbouw

Bosmuis

- zoogdier
- grote ogen en oren
- klimt makkelijk in bomen
- eet van alles: bessen, zaden, spinnen, slakken

Das

- zoogdier
- kenmerkende zwart-witte kop
- leeft in uitgebreide holen in de grond
- eet het liefst regenwormen

Eekhoorn

- zoogdier
- grote roodbruine pluimstaart
- woont in een boomhol of takkennest
- eet zaden, vruchten, eieren en jonge vogeltjes

Egel

- zoogdier
- zijn rug staat vol met stekels
- kruipt in de winter graag in hopen van bladeren en takken
- eet graag kevers, wormen, rupsen en slakken

Konijn

- zoogdier
- heeft lange oren en lange voortanden
- woont overdag in een hol in de grond
- eet plantjes op open plekken in het bos

Regenworm

- worm
- lijf bestaat uit ringetjes; hij kan zich langer en korter maken
- leeft in gangetjes in de grond
- eet bladeren die van de boom gevallen zijn

Wesp

- insect
- gele en zwarte kleuren
- woont met heel veel wespen in een wespennest
- eet vliegen en muggen en nectar uit bloemen

Hommel

- insect
- vaak zwart met gele en witte banen over het lijf
- woont met meer hommels in 1 nest, vaak in de grond bij een boom
- eet nectar en stuifmeel uit bloemen

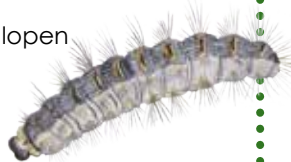
Pluimvoetbij (wilde bij)

- insect
- oker tot oranjegeel behaard met witte haarbandjes op het achterlijf
- maakt nest in zandgrond met de lange geel behaarde achterpoten
- haalt nectar of stuifmeel uit bloemen

Eikenprocessierups

- insect – vlinder
- heeft lange witte haren
- ze zitten overdag in een nest; ze lopen in de nacht achter elkaar aan
- eet alleen jonge blaadjes van eikenbomen

Mier

- insect
- vaak bruin, met een grote kop en groot achterlijf
- maakt met de kolonie een nest in de grond of een gat in de boom
- eet allerlei andere insecten, maar ook nectar uit bloemen

Lieveheersbeestje

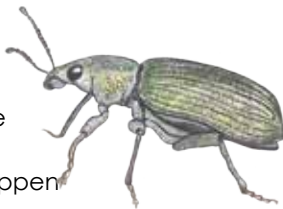
- insect – kever
- meestal oranje-rood met zwarte stippen.
- zit het liefst op bomen waar luizen wonen
- larven en volwassen dieren eten bijna alleen bladluizen

Zoekkaart F: Bomen & Dieren in en om de boom

Groene struiksnuitor

- insect – kever
- heeft een spits snuitje en een groen lijf
- zit graag op berken en andere loofbomen
- eet vooral blad- en bloemknoppen

Strekspin

- spinachtige
- strekt zich uit met zijn heel lange poten
- leeft op grassen en struiken
- eet vliegen en muggen die hij vangt in zijn web

Groene schildwants

- insect – wants
- groen lijf met een bruin puntje onderaan de vleugels
- leeft op planten, bomen en struiken
- zuigt met zijn steekbuis sappen uit de bladeren

Hooiwagen

- spinachtige
- heel lange gekromde poten en een bolvormig lijfje
- gaat op de bladeren en op de grond op zoek naar eten
- eet kleine insecten

Meikever

- insect – kever
- grote kever (3 cm) met grote opvallende waaiersprietten
- zit vooral op eiken en beuken
- volwassen kevers eten bladeren van die bomen, jonge kevers eten plantenwortels

Pissebed

- kreeftachtige
- heeft 14 poten en meestal een grijs lichaam
- zit vooral tussen dode bladeren en in rottend hout
- eet dode planten

Boomsprinkhaan

- insect
- groen sprinkhaantje met lichtgroene vleugels
- zit graag op bomen en grote struiken
- eet vooral kleine insecten

Oorworm

- insect
- heeft een soort grijper aan de punt van het achterlijf
- zit op planten, bomen en struiken
- eet van alles: algen, jonge blaadjes en andere insecten

Schuimcicade

- insect
- kan goed springen met achterpoten
- jonge cicade zit op planten en wilgen
- larfje zit in een zelfgemaakte spuugklodder en zuigt sappen uit de plant

Bladluis

- insect
- vaak heeft een luis geen vleugels
- zit op allerlei soorten planten en bomen
- eet het sap van de plant dat hij met zijn zuigsnuit opzuigt

Teek

- spinachtige
- jonge teek heeft 6 poten; volwassen teek 8 poten
- zit overal: in het gras en op bomen en struiken
- eet bloed dat hij zuigt uit dieren en mensen

Kleine wintervlinder/rups

- insect – vlinder
- bruine nachtvlinder en groene rups
- leeft op allerlei bomen en struiken; vooral op eiken
- eet heel veel jong blad van de bomen

Zoekkaart F: Bomen & Dieren in en om de boom

plaatjes

buisjes

Uit de plaatjes en buisjes vallen de sporen ('zaden') van de paddenstoel

Vliegenzwam

- steel met een hoed met plaatjes
- hoed is oranje-rood met witte stukjes
- leeft samen met vooral berken en dennen
- is giftig

Parelamaniet

- steel met een hoed met plaatjes
- bruine of lichtroodachtige hoed
- leeft bij naald- en loofbomen
- heeft een mooie ring om zijn steel

Eekhoortjesbrood

- steel met een hoed met aan de onderkant buisjes
- lichtbruine bolle hoed
- leeft samen met loofbomen, vooral eiken
- wordt veel gegeten en is smakelijk

Kastanjeboleet

- steel met een hoed met aan de onderkant buisjes
- kastanjebruine hoed
- leeft in loof- en naaldbossen
- als je de onderkant van de hoed indrukt, dan kleurt hij blauw

Geelwitte russula

- witte steel met een hoed met plaatjes
- bovenkant van de hoed is licht- of okergeel
- leeft samen met loof- en naaldbomen
- de witte steel breekt gemakkelijk af; als een krijtje

Gewone krulzoom

- steel met een hoed met plaatjes
- trechtervormige hoed heeft een pannenkoekenkleur
- leeft vooral samen met loofbomen; meestal berken
- de rand van de hoed is omgekruld

Aardappelbovist

- sporen worden in de bolvormige zwam gemaakt
- buitenkant bol heeft grove schubben
- groeit op de grond in allerlei bossen
- als de sporen rijp zijn, barst hij open en waaien de sporen weg

Geschubde inktzwam

- witte steel met een hoed met plaatjes
- hoed is grijs- of bruinachtig
- groeit in bossen, in het gras en op afvalhopen
- sporen en de rand van de hoed worden zo zwart als inkt

Platte tonderzwam

- maakt grote schijven met buisjes aan de onderkant
- bovenkant is donkerbruin met een lichte rand
- groeit alleen op zieke en dode bomen
- zwammen kun je het hele jaar vinden

Grote parasolzwam

- steel met een hoed met plaatjes
- boven op de hoed zitten schubben
- groeit op open plekken, vaak in gras
- heel grote paddenstoel, ook in heksenkring

Grote stinkzwam

- sponzige steel met donkere knop
- de knop op de top zit vol sporen
- groeit in het bos waar veel bladeren liggen
- geurt sterk en verspreid een stinkende geur waar vliegen op af komen

Gewone zwavelkop

- steel met een hoed met plaatjes
- paddenstoel is lichtgeel tot bruinig
- groeit in grote groepen op boomstronken

Zoekkaart G: Bomen & Paddenstoelen, varens en bloemen

= plaatjes

= buisjes

Geweizwammetje

- is maar een paar centimeter groot
- lijkt op het gewei van een hert
- eerst met wit poeder en later zwarte sporen
- leeft op dood hout

Elfenbankje

- maakt dunne schijven met witte buisjes aan de onderkant
- bruinachtige en lichte ringen op de bovenkant
- leeft alleen op dood hout

Honingzwam

- steel met een hoed met plaatjes
- lichtbruine hoed en steel met schubben
- groeit in groepen op levende en dode bomen
- is een echte boommoordenaar

Adelaarsvaren

- grootste varen van Nederland
- ieder blad komt apart uit de grond
- maakt meestal geen sporen

Stekelvaren

- komt het meest in naaldbossen voor
- bladeren staan mooi in een bundel
- sporen in ronde hoopjes onder het blad

Klimop

- bladeren vaak handvormig
- groeit met zijn hechtworteltjes tegen takken, boomstammen en muren
- bloemen met meerdere bij elkaar in gele bolletjes
- bloeit van september tot december

Wilde hyacint

- lange smalle bladeren
- plant groeit uit een bol in de grond
- blauwe bloemen ruiken sterk
- bloeit in april en mei

Speenkruid

- hartvormige blaadjes
- plant groeit uit speenvormige knolletjes die aan de stengel en wortel zitten
- gele stervormige bloemen
- bloeit van februari tot april

Bosanemoon

- bladeren bestaan uit kleinere deelblaadjes
- plant groeit uit wortelstokken onder de grond
- witte bloemen met meestal 6 bloemblaadjes
- bloeit van maart tot mei

Sneuwklokje

- lange smalle bladeren
- plant groeit uit een bol in de grond
- hangende witte bloemen met vaak 3 groene vlekken
- bloeit in februari en maart

Lelietje-van-dalen

- meestal maar 2 bladeren
- plant groeit uit een wortelstok onder de grond
- witte bloemen die in een rijtje hangen
- bloeit van april tot begin juni

Daslook

- langwerpige bladeren ruiken naar ui
- plant groeit uit een bol in de grond
- stervormige witte bloemetjes staan in een bolletje bij elkaar
- bloeit van april tot juni

Zoekkaart G: Bomen & Paddenstoelen, varens en bloemen